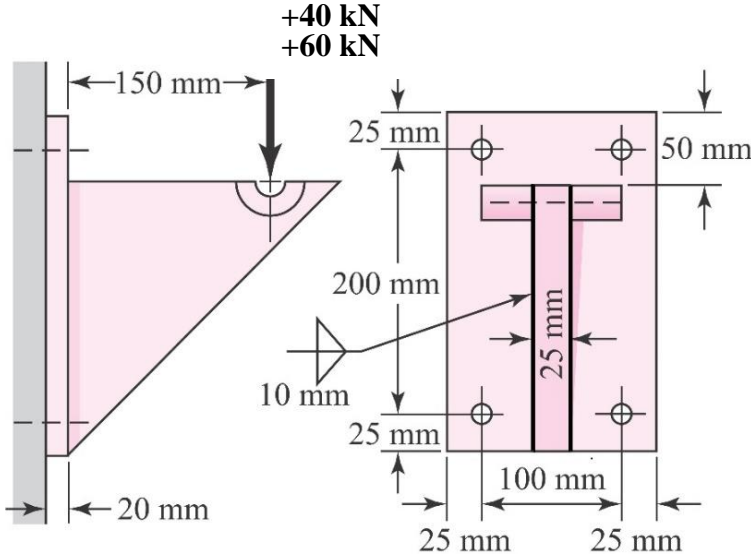
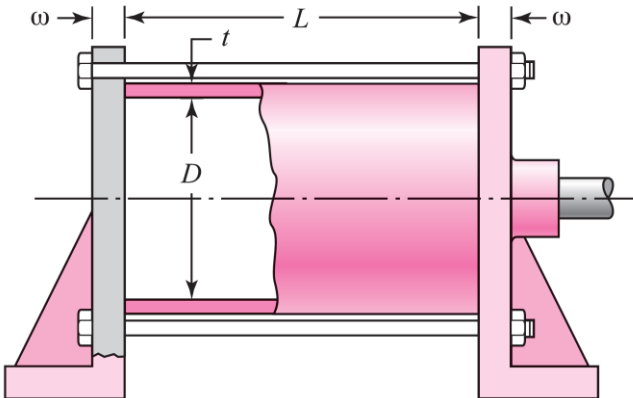

SORU 1) (50 Puan) AISI 1040 CD çeliğinden imal edilmiş bir köşebent şeklindeki gibi bir metale kaynaklanmıştır ve + 40 kN ve + 60 kN arasında değişen **dinamik** yüklerle yüklenmiştir. Kaynak elektrotu olarak E70XX (Sut = 482 MPa, Sy = 393 MPa) kullanılacaktır. Kaynak bölgesinin **emniyet katsayısını** bulunuz. Kaynağa hem statik hem de dinamik yük geldiğine dikkat ediniz ve formül kağıdındaki ilgili ifadeyi kullanınız. Ayrıca statik gerilme hesabında Kfs etkili olmazken, dinamik gerilme hesaplanırken alınmasına dikkat edilmelidir.

SORU 2) Şekilde görülen silindirin içerisine 0 ila 30 MPa arasında değişken basınç uygulanmaktadır. Silindirin iç çapı $D = 70$ mm, uzunluğu $L = 350$ mm ve cidar kalınlığı $t = 10$ mm dir ve silindirin iki kenarına, $\omega = 15$ mm kalınlığında iki kapak sağdan ve soldan, **10.9 kalite 6 adet M14x2 civata** ile bağlanmıştır. M14 civatanın etkin gerilme kesit alanı $A_g = 115,44$ mm² dir. Silindirin içerisine işletme basıncı uygulanmadan önce uygulanan **ön gerilmeli montaj sonunda** bir civatadaki **0,5 mm uzama** ve **kapakta 0,25 mm kısalma** olduğu ölçülmüştür. 10.9 civatanın sonsuz ömür yorulma mukavemetinin tablodan 162 MPa olduğu bilinmektedir.

- Civatanın sonsuz ömür için emniyet katsayısını hesaplayınız. (20 Puan)
- Civatanın montajı sırasında emniyet katsayısını hesaplayınız. (20 Puan)
- Ön gerilme üçgenini çiziniz. (10 Puan)

MAKİNE ELEMANLARI-I FORMÜL KAĞIDI

Yorulma Faktörleri

Yüzey Katsayısı, k_a

Yük Katsayısı k_c

Yüzey İşlemi	Katsayı a S_{utr} MPa	Üs b
Taşlanmış	1.58	-0.085
İşlenmiş veya soğuk-çekilmiş	4.51	-0.265
Sıcak haddelenmiş	57.7	-0.718
Dövülmüş	272.	-0.995

$$k_c = \begin{cases} 1 & \text{eğilme} \\ 0.85 & \text{eksenel} \\ 0.59 & \text{burulma}^{17} \end{cases}$$

Boyut Katsayısı k_b Eğilme veya burulma durumunda

$$k_b = \begin{cases} (d/7.62)^{-0.107} = 1.24d^{-0.107} & 2.79 \leq d \leq 51 \text{ mm} \\ 1.51d^{-0.157} & 51 < d \leq 254 \text{ mm} \end{cases}$$

Eksenel yükleme için, boyut etkisi olmadığından,

$$k_b = 1$$

Kaynakta Gerilme Yığılma Faktörü

Tablo 9-5

Kaynak Tipi	K_{fs}
Yorulma	1.2
Gerilme-Yığılması	1.5
Katsayıları, K_{fs} .	2.7
Uçtaki enine köşe kaynağı	2.0
Uçtaki paralel köşe kaynağı	
Keskin köşelerde T-alın kaynağı	

Eğilme durumunda bu katsayı alınır.

KAYNAK

Statik ve dinamik yükün aynı anda olması durumu (Goodman Kriteri)

Kaynak emniyet katsayısı için aşağıdaki formül kullanılabilir. Ayrıca statik gerilme hesabında K_{fs} etkili olmazken, dinamik gerilme hesaplanırken alınmasına dikkat edilmelidir.

$$\frac{1}{n} = \frac{\tau_m}{S_{sy}} + \frac{\tau_a}{S_e}$$

Burada; τ_m ; Ortalama gerilmelerin eşdeğeri, τ_a ; Dinamik gerilmelerin eşdeğeri, S_{sy} ; Kesme **akma** mukavemeti ($0,577 \cdot S_y$), S_e ; Sonsuz ömür için yorulma mukavemeti

CİVATA

Pratikte; $F_{ön} \cong 3 \cdot F_{i\dot{s}}$ alınır.

$$F_Z = F_{i\dot{s}} \cdot \frac{k_c}{(k_c + k_p)} \quad ; \quad F_Z = F_{i\dot{s}} \cdot k_e$$

$$F_P = F_{i\dot{s}} \cdot \frac{k_p}{(k_c + k_p)} \quad ; \quad F_P = F_{i\dot{s}} \cdot (1 - k_e)$$

Montaj sırasında civataya gelen burulma momenti M_{s1} pratikte;

$$M_{S1} \cong 0,12 \cdot F_{ön} \cdot d$$

Tablo 9-1

Köşe Kaynaklarının Burulma Özellikleri.*

Kaynak	Boğaz Alanı	G Noktası	Birim Alanın İkinci Polar Momenti
	$A = 0.70 hd$	$\bar{x} = 0$ $\bar{y} = d/2$	$J_u = d^3/12$
	$A = 1.41 hd$	$\bar{x} = b/2$ $\bar{y} = d/2$	$J_u = \frac{d(3b^2 + d^2)}{6}$
	$A = 0.707h(2b + d)$	$\bar{x} = \frac{b^2}{2(b+d)}$ $\bar{y} = \frac{d^2}{2(b+d)}$	$J_u = \frac{(b+d)^4 - 6b^2d^2}{12(b+d)}$

Tablo 9-2

Köşe Kaynaklarının Eğilme Özellikleri.*

Kaynak	Boğaz Alanı	G Noktası	Birim Alanın İkinci Momenti
	$A = 0.707hd$	$\bar{x} = 0$ $\bar{y} = d/2$	$I_u = \frac{d^3}{12}$
	$A = 1.414hd$	$\bar{x} = b/2$ $\bar{y} = d/2$	$I_u = \frac{d^3}{6}$
	$A = 1.414hd$	$\bar{x} = b/2$ $\bar{y} = d/2$	$I_u = \frac{bd^2}{2}$
	$A = 0.707h(2b + d)$	$\bar{x} = \frac{b^2}{2b+d}$ $\bar{y} = d/2$	$I_u = \frac{d^2}{12}(6b + d)$

Kaynakta J ve I

$J = 0.707hJ_u$

$I = 0.707hI_u$

MAKİNA ELEMANLARI-I 2021-2022 FİNAL SINAVI ÇÖZÜMLERİ

ÇÖZÜM 1)

$$F_{maks} = 60000 \text{ N} ; F_{min} = 40000 \text{ N} ; F_m = \frac{F_{maks} + F_{min}}{2} = \frac{60000 + 40000}{2} = 50000 \text{ N}$$

$$F_a = \frac{F_{maks} - F_{min}}{2} = \frac{60000 - 40000}{2} = 10000 \text{ N}$$

$$A = 1,414 \cdot h \cdot d = 1,414 (10)(200) = 2828 \text{ mm}^2 ; I_U = \frac{d^3}{6} = \frac{200^3}{6} = 1333333 \text{ mm}^3$$

$$I = 0,707 \cdot h \cdot I_U = 0,707(10)(1333333) = 9426666 \text{ mm}^4$$

Statik gerilmeler;

$$\tau'_m = \frac{F_m}{A} = \frac{50000}{2828} = 17,68 \text{ MPa} ; \tau''_m = \frac{M_m \cdot c}{I} = \frac{(50000)(150)(100)}{9426666} = 79,56 \text{ MPa}$$

Dinamik gerilmeler;

$$\tau'_a = \frac{F_a}{A} K_{fs} = \frac{10000}{2828} \cdot 1,5 = \pm 5,3 \text{ MPa} ; \tau''_a = \frac{M_a \cdot c}{I} K_{fs} = \frac{(10000)(150)(100)}{9426666} \cdot 1,5 = \pm 23,9 \text{ MPa}$$

$$\tau_m = \sqrt{\tau'^2_m + \tau''^2_m} = \sqrt{(17,68)^2 + (79,56)^2} = 81,5 \text{ MPa}$$

$$\tau_a = \sqrt{\tau'^2_a + \tau''^2_a} = \sqrt{(5,3)^2 + (23,9)^2} = 24,5 \text{ MPa}$$

$$S_e = ? ; k_a = 272(482)^{-0,995} = 0,582 ; k_b = 1,51(200)^{-0,157} = 0,657 ; k_c = 1$$

$$S_e = (0,582)(0,657)(0,5)(482) = 92 \text{ MPa}$$

$$S_{sy} = 0,577 \cdot S_y = 0,577(393) = 226,8 \text{ MPa}$$

$$\frac{1}{n} = \frac{\tau_m}{S_{sy}} + \frac{\tau_a}{S_e} ; \frac{1}{n} = \frac{81,5}{226,8} + \frac{24,5}{92} ; n = 1,6$$

ÇÖZÜM 2)

a) İşletme basıncından dolayı maksimum basınç durumunda bir kapağa gelen kuvvet;

$$F_{kapak maks} = P \cdot A_{kapak} = P \cdot \left(\pi \frac{D^2}{4} \right) = 30 \cdot \left(\pi \frac{70^2}{4} \right) = 115453 \text{ N} ; F_{kapak min} = 0$$

Maksimum işletme basıncından dolayı sisteme gelen işletme kuvveti;

$$F_{iş maks} = \frac{F_{kapak}}{i} = \left(\frac{115453}{6} \right) = 19242 \text{ N} ; F_{iş min} = 0$$

$$F_{ön} = 3 \cdot (19242) = 57726 \text{ N}$$

$$k_c = \frac{F_{ön}}{\delta_c} = \left(\frac{57726}{0,5} \right) = 115452 \text{ N/mm} ; k_p = \frac{F_{ön}}{\delta_p} = \left(\frac{57726}{0,25} \right) = 230904 \text{ N/mm}$$

İşletme kuvvetinden dolayı bir civata üzerine gelen kuvvet;

$$F_Z = F_{iş} \frac{k_c}{k_c + k_p} = 19242 \left(\frac{115452}{115452 + 230904} \right) = 6414 \text{ N}$$

Civata üzerine gelen amplitude kuvvet değeri;

$$F_a = \frac{F_Z}{2} = \frac{6414}{2} = 3207 \text{ N}$$

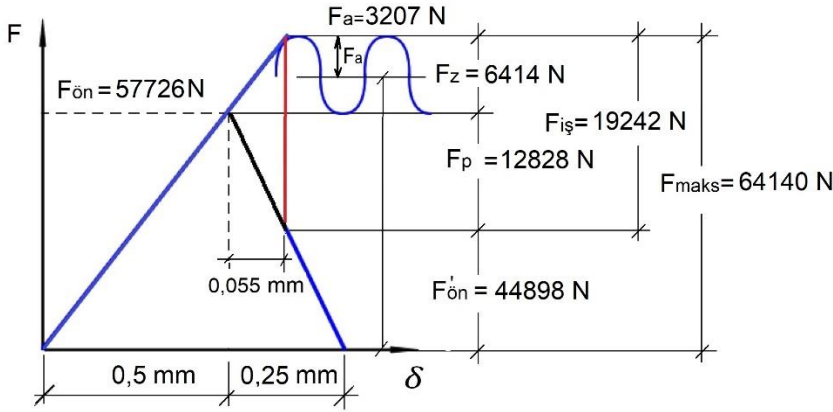
Civata üzerine gelen ortalama kuvvet değeri;

$$F_m = F_{ön} + F_a = 57726 + 3207 = 60933 \text{ N}$$

Civata üzerine gelen amplitude gerilme değeri;

$$\sigma_a = \frac{F_a}{A_g} = \frac{3207}{115,44} = 27,8 \text{ MPa} \quad ; \quad \sigma_m = \frac{F_m}{A_g} = \frac{60933}{115,44} = 527,8 \text{ MPa}$$

$$\frac{1}{n} = \frac{\sigma'_a}{S_e} + \frac{\sigma'_m}{S_{ut}}$$

10.9 kalite civatanın yorulma mukavemeti $S_e = 162 \text{ MPa}$

10.9 kalite civatanın çekme mukavemeti $S_{ut} = (10) \cdot (100) = 1000 \text{ MPa}$

$$\frac{1}{n} = \frac{27,8}{162} + \frac{527,8}{1000} \quad ; \quad n = 1,43$$

b) Civatanın sıkılması için gerekli moment $M_{sıkma\ toplam} = M_{s1} + M_{s2}$ iken, sıkma sırasında civataya sadece $M_{s1} = 0,12 \cdot F_{ön} \cdot d$ sıkma momenti etki eder ve bu moment civatayı burulma gerilmesine zorlar.

$A_g = 115,44 \text{ mm}^2$ idi. Bu durumda civata hesap çapı $115,44 = \pi \frac{d^2}{4}$; $d = 12,12 \text{ mm}$

$$M_{s1} = 0,12 (57726)(12,12) = 83956,7 \text{ N} \cdot \text{mm}$$

$$\sigma_{çekme} = \frac{F_{ön}}{A_g} = \frac{57726}{115,44} = 500 \text{ MPa}$$

$$\tau_{burulma} = \frac{16 \cdot M_{s1}}{\pi d^3} = \frac{16 \cdot (83956,7)}{\pi (12,12)^3} = 240 \text{ MPa}$$

$$\sigma' = \sqrt{\sigma^2 + 3\tau^2} = \sqrt{500^2 + 3(240)^2} = 650 \text{ MPa}$$

10.9 kalite civatanın akma mukavemeti $S_y = (10) \cdot (9) \cdot (10) = 900 \text{ MPa}$

$$n = \frac{S_y}{\sigma'} = \frac{900}{650} \quad ; \quad n = 1,38 \quad \text{olduğundan ön gerilmeli montaj emniyetlidir.}$$